




ГНІЗДУВАННЯ ЖОВТОНОГОГО МАРТИНА (*LARUS CACHINNANS*) У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В.П. Ільчук

Українське товариство охорони птахів; вул. Басівкутська, 25, м. Рівне, 33025, Україна
Ukrainian Society for the Protection of Birds; Basivkutska str. 25, Rivne, 33025, Ukraine
✉ v.ilchuk@ukr.net;  **Vasyl Ilchuk** <https://orcid.org/0000-0003-1206-0994>

Breeding of the Caspian Gull (*Larus cachinnans*) in Rivne region (West Ukraine). - V.P. Ilchuk. - *Berkut*. 30 (1). 2021. - The nest with three eggs was found on an island at a lake among the chalk quarry near Zdolbuniv (50,519 N; 26,286 E) on May 4, 2015. It is the first breeding record of this species in Rivne region. [Ukrainian].

Key words: distribution, breeding, habitat, nest, West Ukraine.

Гніздо із 3 яйцями знайдено 4.05.2015 р. на острівці на озері у крейдяному кар'єрі біля м. Здолбунів (50,519 N; 26,286 E). Це перший випадок гніздування виду в області.

Ключові слова: поширення, гніздування, біотоп, гніздо, Західна Україна.

Жовтоногий мартин (*Larus cachinnans*) в Україні є численним гніздовим видом (Фесенко, Бокотей, 2007). На внутрішніх водоймах великі колонії є на Дніпрі (Гаврилук и др., 2015). Багато дрібних поселень виявлено також на ставках та водосховищах у різних регіонах країни. Зокрема, є вони і в областях, що межують із Рівненською – Волинській (Атамась, Матейчик, 2011) та Тернопільській (Грищенко, Яблонівська-Грищенко, 2013).



Гніздо жовтоногого мартина на кар'єрі біля м. Здолбунів.
4.05.2015 р. Фото автора.

The nest of Caspian Gull near the town of Zdolbuniv.

До 1990 р. на Рівненщині жовтоногий мартин не реєструвався (Новак, Савчук, 1992). Хоча це може бути пов'язано з тим, що тоді він вважався підвидом сріблястого мартина (*L. argentatus*) і дослідники окремо його не вирізняли. За даними В.О. Новака (особ. повід.), в області цей птах почав відмічатися з 1992 р. як пролітний вид.

Зараз жовтоногий мартин постійно реєструється в південній частині області – під час міграцій (Ільчук, 2015а) та в післягніздовий період (Ільчук, 2010, 2014, 2019; Ільчук, 2016; Ільчук, Гедзюк, 2019). Він регулярно літує на сміттєзвалищах разом з іншими видами мартинів (Ільчук та ін., 2017). Так, у період з березня по липень 2021 р. на полігоні твердих побутових відходів за 1 км на північний схід від м. Рівне було до 300 ос. жовтоногого мартина, які там перебували разом зі звичайними (*L. ridibundus*) та сріблястими мартинами, а також білими лелеками (*Ciconia ciconia*). А під час весняних міграцій у 2017–2021 рр. тут налічувалося до 500 ос. разом із чорнокрилим (*L. fuscus*) та сивими (*L. canus*) мартинами. 7.06.2021 р. літучі жовтоногі мартини відмічені на сміттєзвалищі біля м. Дубно. У невеликій кількості ці птахи реєструються влітку й на оз. Басів Кут у м. Рівне та ставах біля м. Здолбунів. Вони прилітають на водойми на ночівлю зі сміттєзвалища та, ймовірно, інших місць. Зрідка жовтоногий мартин трапляється й на зимівлі (Ільчук, 2015в; Гринюк та ін., 2020). Найбільша кількість відмічена 6–27.01.2020 р. – до 150 ос.

Більш рідкісними є зустрічі в північній частині області. Згідно досліджень на деяких територіях (Химин, 2014, 2017), наших спостережень і особистих повідомлень О.В. Добринського (реєстрації по 1–2 ос. на весняному прольоті) та М.В. Франчука (пізноосінні та зимові спостереження (за теплих зим) на території Рівненського заповідника), цей птах характеризується як нечисленний пролітний вид, здебільшого в пізноосінній період.

Найвище значення гніздового статусу жовтоногого мартина для Рівненської області – можливо гніздовий вид (Ільчук, 2015б).

4.05.2015 р. на озері у крейдяному кар'єрі біля м. Здолбунів нами виявлено гніздо жовтоногого мартина з повною кладкою із трьох яєць. Знаходилося воно в колонії звичайного мартина (близько 300 пар) на острівці площею 0,4 га (50,519 N; 26,286 E). Гніздо розміщувалося на землі скраю острова (фото). Воно було збудоване з сухої



трави і в меншій мірі – коротеньких гілочок та шматочків кори. Ширина гнізда – 300–305 мм, ширина лотка – 200 мм, глибина лотка – 55 мм; параметри яєць: 74,8 × 46,5 мм, 81,11 г; 78,4 × 46,3 мм, 82,8 г; 73,2 × 46,5 мм, 77,1 г. У колонії також було знайдено три гнізда крижня (*Anas platyrhynchos*), подавали тривожні голоси річкові крячки (*Sterna hirundo*).

Раніше жовтоногого мартина на цьому кар'єрі спостерігали 6.06.2014 р. – 2 птахи відпочивали на опорах ЛЕП неподалік колонії звичайних мартинів. Під час кільцювання їх 8.06.2016 р., 6.06.2017 р., 9.06.2018 р. та 9.06.2019 р. у цій колонії не було виявлено гнізд жовтоногого мартинів, як і наявності самих птахів. При обстеженні колонії 6.06.2021 р. нами відмічено 4 ос. цього виду, які постійно літали та подавали тривожні крики, однак гнізд не було виявлено. На острові налічувалося 144 гнізда звичайного мартина та 11 – річкового крячка.

Подяки

Автор висловлює вдячність О.В. Добринському, В.О. Новаку та М.В. Франчуку за надання неопублікованих даних і П.М. Гринюку за допомогу в підготовці матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

- Атамась Н.С., Матейчик В.І. (2011): Жовтоногий мартин у Шацькому національному природному парку. Особливості трофіки, ріст чисельності та питання таксономії. - Запов. справа в Україні. 17 (1-2): 53-57.
- Гаврилюк М.Н., Атамась Н.С., Грищенко В.Н., Ілюха А.В., Яблонівська-Грищенко Е.Д. (2015): Современное состояние популяции чайки-хохотуны (*Larus cachinnans*) на Среднем Днепре. - Беркут. 24 (2): 128-138.
- Гринюк П.М., Гедзюк В.О., Ільчук В.П., Котик Р.С. (2020): Зимуючі птахи півдня Рівненщини. - Troglodytes. 9-10: 64-76.
- Грищенко В.М., Яблонівська-Грищенко С.Д. (2013): Нові дані про рідкісних і маловивчених видах птахів Лісостепу та Полісся України. - Беркут. 22 (2): 85-89.
- Ільчук В.П. (2010): Учеты птиц на рыбообразных прудах возле г. Здолбунов. - Бюл. РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2009 г. 5: 36.
- Ільчук В.П. (2014): Учет птиц на территории рыбообразных прудов возле г. Здолбунов в 2012 г. - Бюл. РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2012 г. 8: 52.
- Ільчук В.П. (2015а): Матеріали по фенології міграції птахів у південній частині Рівненської області. - Авіфауна України. 6: 66-72.
- Ільчук В.П. (2015б): Орнітофауна риборозплідних ставів біля міста Здолбунів Рівненської області. - Troglodytes. 5-6: 16-25.
- Ільчук В.П. (2015в): Спостереження перелітних і зрідка зимуючих птахів на території Рівненської області у зимовий період 1997–2015 років. - Troglodytes. 5-6: 114-118.
- Ільчук В.П. (2016): Добова міграція мартина звичайного *Larus ridibundus* на ночівлю на озеро Басів Кут. - Troglodytes. 7: 223-224.
- Ільчук В.П. (2019): Учеты птиц на озере Басов Кут в августе 2018 г. - Бюл. РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2018 г. 13: 61.
- Ільчук В.П., Гедзюк В.О. (2019): Учеты птиц на рыбообразных прудах возле г. Здолбунов в августе 2018 г. - Бюл. РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2018 г. 13: 61-62.
- Ільчук В.П., Гринюк П.М., Добринський О.В., Журавчак Р.О., Франчук М.В. (2017): Нові види птахів у фауні Рівненської області. - Беркут. 26 (1): 8-10.
- Новак В.О., Савчук О.В. (1992): Птахи Рівненської області (фауністична характеристика). Рівне. 1-24.
- Фесенко Г.В., Бокотей А.А. (2007): Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). К. – Львів. 1-111.
- Химин М.В. (2014): Хребетні тварини проектного Нобельського національного природного парку: 20 років досліджень. - Природа Полісся: дослідження та охорона. Мат-ли міжнар. науково-практ. конфер., присвяч. 15-річчю Рівненського природного заповідника та 10-річчю Рамсарського угіддя «Торфово-болотний масив Переброди». Рівне: Овід. 599-611.
- Химин М.В. (2017): Результати пізноосінніх обліків птахів за 2012–2017 роки та аналіз їхніх скупчень на озері Біле Рівненського природного заповідника за 2006–2017 роки. - Troglodytes. 8: 23-28.